

JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUM

info@kliimaministerium.ee

Teie 08.05.2025

nr KLIM/25-0496/-1K, 1-4/25/2167

Meie 17.06.2025

nr 8-2/4125

Tuumaenergia ja -ohutuse seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuse kooskõlastamine

Austatud minister

Kliimaministerium on saatnud Justiits- ja Digiministeriumile kooskõlastamiseks tuumaenergia ja -ohutuse seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuse (VTK). Justiits- ja Digiministerium kooskõlastab VTK järgmiste märkustega.

1. **Mõjuanalüüs.** Tuumatehnoloogia kasutuselevõtt ja tuumajaama käitamine omab ulatuslikku mõju kogu ühiskonnale paljudes valdkondades. Väljatöötamiskavatsuses on nenditud, et arvestades tuumatehnoloogia kasutamise uudsust ja selle olulisust Eestis on vaja teostada eraldi põhjalik mõjuanalüüs. Samas ei selgu, kuidas mõjuanalüüs on plaanitud läbi viia, kas on kavas tellida lisauuringuid ning mis ajakavas neid teostatakse. Väljatöötamiskavatsuse järgi soovitakse eelnõu saata kooskõlastusringile 2026. aasta I kvartalis. Arvestades valdkonna mahukust ja õigusliku reguleerimise ulatust, tundub tähtaeg ambitsioonikas. Rõhutame, et niivõrd tähtsa ja põhimõttelise otsuse langetamine nagu tuumaenergia ja -ohutuse seaduse vastuvõtmine, peab tuginema teaduslikel andmetel ja objektiivsel mõjuanalüüsil. Mõjuanalüüs peab olema läbiviidud enne eelnõu kooskõlastamiseks saatmist.

Mõjuhindangus palume kajastada muu hulgas teadaolevaid Eesti geopoliitilisi riske, riiklikku julgeolekukorda ning rahvusvaheliste konventsioonides, lepingutes osalevate ja mitteosalevate riikide kokkuleppeid, rikkumisi ja mõju Eesti ühiskonnale.

2. **Tuumaterrorismi tõkestamise konventsioon.** VTK-s on mitmes kohas tekstis toodud välja ÜRO 2005. a. rahvusvahelise tuumaterrorismi tõkestamise konventsioon, selle eesmärgid ja olulisus ning vajadus see Eesti Vabariigi poolt ratifitseerida. Soovime siinkohal märkida, et Justiits- ja Digiministerium on konventsiooni ratifitseerimise analüüsi ja küsimusega tegelenud ning koostöös Kliimaministeriumi ja Keskkonnaametiga on ette valmistatud vastav konventsiooni ratifitseerimise eelnõu ja seletuskiri.

VTK autorid on välja toonud, et konventsioon reguleerib väga paljusid erinevaid aspekte, sealhulgas nii seadusandlike kui ka praktiliste meetmete rakendamist. Märkime, et meie hinnangul vastab Eesti kehtiv õigus (karistusseadustik (KarS) ja kriminaalmenetluse seadustik (KrMS)) nii kuriteokoosseisude kui ka rahvusvahelise kriminaalmenetlusealase koostöö osas juba praegu konventsiooni nõuetele. Konventsioonis nõutud kuriteod on kaetud muuhulgas nii KarS terrorikuritegude, isikuvastaste, keskkonnaalaste kuritegude kui ka üldohtlike kuritegudega, mis on seotud kiirgustegevuse ja kiirgusallikaga. Samuti on näiteks erinevate varavastaste kuritegude puhul juba sätestatud enamohtriku koosseisuna kiirgusallika vastu suunatud tegu. Rahvusvaheline kriminaalmenetlusealane koostöö, rahvusvaheline õigusabi ning selleks pädevad asutused on reguleeritud KrMS 19. peatükis.

Samas leiame, et täiendavat reguleerimist võivad vajada aspektid, mis puudutavad kuritegude ennetust, avastamist, reageerimist ja sellealast teabevahetust, samuti selliseks teabevahetuseks vajalike pädevate asutuste ja kontaktpunktide määramist. Kuna need küsimused jäävad välja KarS ja KrMS kohaldamisalast, siis võib olla vajalik ka teiste seaduste muutmine.

Mis puudutab võimalike uute mõistete kasutuselevõttu kas kiirgusseaduses või mõne uues seaduses, siis rõhutame, et hetkel viitab KarS kuriteokoosseisude juures just kiirgusseaduses sätestatud mõistetele nagu kiirgustegevus ja kiirgusallikas. Seega juhul kui kehtestatakse uusi regulatsioone ja mõisteid, mis ei ole enam kaetud eelpool nimetatud kiirgustegevuse ja kiirgusallika mõistetega, võib tekkida vajadus ka KarS koosseisude täiendamiseks.

3. **Küberturvalisus.** Märgime, et VTK kontekstis on oluline välja tuua ka küberturvalisuse seadus, mis sätestab ühiskonna toimimise seisukohast oluliste, sealhulgas avaliku sektori võrgu- ja infosüsteemide pidamise nõuded, vastutuse ja järelevalve ning küberintsidentide ennetamise ja lahendamise alused. Tuumaelektrijaama võrgu- ja infosüsteem ning selle tarnimine, käitamine peab olema nõuetekohaselt kaitstud. Täiendavalt tuleb analüüsida infoturbestandardite piisavust seadmete, tuumaenergia ja -ohutuse tagamiseks. Samuti tuleb hinnata seoseid riigihangete seadusega. Tuumatehnoloogia kasutuselevõttuga seotud analüüse, võimalikku riist- ja tarkvara kui ka taristut tuleb hankida nii, et see ei kahjustaks riiklikku julgeolekut.
4. **Andmekogud.** Eelnõu väljatöötamisel tuleb silmas pidada ja analüüsida ka olemasolevate andmekogude (näit doosiregister) arendamise või uute andmekogude loomise vajadust ning määrata arendusvajadus (rahalsed vahendid ja nende allikas). Tuumajaama pole varem Eestis olnud ja seetõttu muutub ja kasvab ka riikliku keskkonnaseire vajadus. Eelnõu koostamisel tuleb kindlaks teha, kuidas korraldatakse tuumajaama keskkonnaseire riigi poolt, milline on seadmete vajadus ning milliseid andmeid ja kuhu kogutakse.
5. **Tsiviilvastutus.** Nõustume sellega, et arvestades valdkonnas muutunud rahvusvahelisi standardeid, tuleb Eestil kas ühineda Viini tuumakahjustuse eest tsiviilvastutuse konventsiooni 1997. a. muutmisleppega või liituda Täiendava Hüvitamise Konventsiooniga (Convention on Supplementary Compensation, CSC). Mõlemal juhul tuleb seadusega kehtestada eriregulatsioon, mis asendab Eestist kehtivad eraõiguslikud kahju hüvitamise sätted tuumakahjustuse korral, tuues sisse vastava konventsiooni nõuetele vastava süsteemi. Seetõttu sõltub tsiviilvastutuse tulevane regulatsioon sellest, millise tuumakahjustuste eest tsiviilvastutust kehtestava konventsiooni või konventsioonidega Eesti tulevikus ühineb. Ühinedes mingi konventsiooniga, tuleb langetada ka õiguspoliitilised otsused, mis puudutavad konventsioonis sätestatud liikmesriikide valikuvabadust (hüvitise maksimaalne suurus, riigi osalusmäärad hüvitiste väljamaksmisel jmt).

Oleme seisukohal, et tuumakahjustustega seotud spetsiifilise tsiviilvastutuse kehtestamisel ei ole põhjendatud TsÜS-i, VÕS-i ja REÕS-i regulatsiooni ulatuslik muutmine. VTK-s on ettepanekuna välja toodud, et tuumakahjustuste eest tsiviilvastutuse konventsiooni režiimi kohaldamisel tuleks vastavad Eesti poolt rakendatava konventsiooni sätted kajastada tuumaenergia ja -ohutuse seaduses. Justiits- ja Digiministeerium toetab seda ettepanekut. Arvestades tuumakahjustuste eest tsiviilvastutuse kohaldamise sätete mahtu ja detailsust, tuumaõiguse võrdlemisi väikest adressaatide ringi ning valdkondlikku rahvusvahelist huvi, leiame, et lisada vastavad sätteid näiteks VÕS-i ei oleks otstarbekas.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister

Katariina Kärsten 53888918
katariina.karsten@justdigi.ee
Alar Teras
Andres Suik
Birgit Hermann
Irina Klementi
Markko Künnapu